

Hotet mot demokratin finns också i det egna

»Jag förvånas över hur lojalitet alltför ofta förväxlas med ensidigt medhåll.«

Nu kan vi andas ut! Den demokratiska världen anar, i alla fall för ett kort tag, en strimma av hopp i en för övrigt mycket mörk tid. Jag tillstår att jag är en av dem som drog en lättnadens suck när USA:s sittande president och tillika presidentkandidat drog tillbaka sin kandidatur inför det kommande valet. Hälsan och den kognitiva förmågan har varit på nedgång för Biden länge nu. Världen har beskådat detta, men hur kunde det gå så långt utan att någon sade något?

Med stor sannolikhet handlar det om maktspel och oförmåga att erkänna svaghet och nederlag men också att få människor frivilligt trädra fram för att ställa upp mot den motståndare vars metoder vi numer känner väl: att förgöra och förnedra. Men antagligen spelar också parametrar som handlar om en gammal mans envishet i kombination med ett politiskt klimat som alltmer kommit att förväxla lojalitet med att inte ifrågasätta.

Vid 1950-talets mitt skrev den amerikanske litteraturkritikern Lionel Thrilling om den demokratiska världen, som i hans fall främst avsåg USA. I kontrast till de totalitära system som världen hade i färskt minne menade han att många människor satte en ära i tolerans inför oliktankande men likväl var starkt bundna till en gruppidentitet. Hellre än att göra självständiga ställningstaganden menade han att människor alltmer givit upp sitt självständiga tänkande och sin integritet för att istället gömma sig bakom en ansiktslös massa som vänder sig i den riktning det blåser. På ytan kunde det verka gynnsamt för demokratin eftersom människor framstår som lojala med varandra när de undviker konflikt men i själva verket, varnade han, skapar det ett samhälle där ingen vågar sticka ut av risk för att stötas ut från samhällsgemenskapen.

Thrillings tid och vår egen tid har ibland kommit att jämföras med varandra. Huruvida det finns sådana paralleller ska jag låta vara osagt och vi befinner oss inte i USA. Thrilling lyfte ändå poänger som jag menar är viktiga att ta i beaktande i varje tid och i varje sammanhang. Hotet mot demokratin ligger nämligen inte enbart i demokratins motståndare utan finns också i det

egna. Därför behöver demokratin ständigt följas av en inre rannsakan. Kort sagt, även om det totalitära hotet kommer att fortsätta att avvärjas i vår tid blir vi inte kvitt det hot mot demokratin som finns djupt inom oss själva, nämligen att ge upp vår egen förmåga att tänka och att överlåta vårt omdöme till andra.

Jag vill lyfta de här frågorna därför att jag tror att de är viktiga också i Svenska kyrkan, även om partipolitiken och kyrkans arv på många sätt är olika. Jag förvånas över hur lojalitet alltför ofta förväxlas med ensidigt medhåll. En slentrianmässig rädsla för att vara ”neggig” gör att vi har svårt att skilja mellan kritik och allmän pessimism. Likt övriga samhället har präster gått från att vara en yrkesgrupp som tillåts att förlita sig på det egna omdömet till att idag alltmer styras och infogas som kuggar i ett maskineri påbjudet från central ort. Jag vet inte hur många gånger jag har hört kyrkliga ledare hävda att ”ingen är oersättlig, alla är utbytbara”. En viktig påminnelse för den som håller på att bränna ut sig men förödande för organisationens självrannsakan.

Till skillnad från Biden sitter vi inte med tillgång till knappen som kan utlösa kärnvapenkrig men vi besitter likväl en position där vi som kyrkliga företrädare får förtroenden av människor. Vi är många som möter situationer där människor i tillit lägger sina liv i våra händer. Det är ett viktigt förtroende som bärs upp av att människor än idag har en djupt liggande respekt för kyrkan som organisation. En sådan organisation bör bäras upp av respekt för medmänniskan och respekt för detta uppdrag. En sådan respekt upprätthålls inte av smicker och pålagd positivitet utan av ett öppet klimat där vi kan vara stolta över de goda krafter vi bidrar med och samtidigt övar oss i urskiljning och självrannsakan. Två egenskaper som finns djupt rotade i vårt bibliska arv och som även brukar betraktas som andliga gåvor.

JENNY KARLSSON

